

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1931 kl 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 15 kap. 24 § strafflagen.

I tvenne likalydande motioner, nr 130 i första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 187 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta, att 15 kap. 24 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

»Brott, som i 22 § 1 mom. sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsäganden angiver det till åtal eller ock genom brottet någon tvingats att delta i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av *allmän åklagare, där ej målsägande brottet till sådant åtal angiver, eller det blivit jörovat vid sådant tillfälle eller å sådan ort, som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles.*»

15 kap. 22—24 §§ strafflagen ha för närvarande följande lydelse:

22 §. Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

Försöker man, på sätt nu är sagt, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete, straffes med böter eller fängelse, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

23 §. Hotar man annan, muntligen eller skriftligen, med misshandel eller brottslig gärning, och sker det på sådant sätt eller under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet verkställas skall; dömes, där ej det hot med särskilt straff belagt är, till böter eller fängelse i högst sex månader.

24 §. Brott, som i 22 § 1 mom. sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsäganden angiver det till åtal eller ock genom brottet någon tvingats att delta i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av *annan än målsägande.*

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 21.) 1

Gällande lag.

På grund av bestämmelsen i 19 § 2 mom. i förordningen om strafflagens införande, att under allmänt åtal höra alla brott, som ej i lag äro uttryckligen undantagna, hör det i 22 § 2 mom. avhandlade brottet under allmänt åtal.

Enligt gällande lag gäller således följande i fråga om åtalsrätten vid de i 22 och 23 §§ avsedda brotten. Under *allmänt åtal* höra de fall, då någon försökt tvinga annan att deltaga i arbetsinställelse m. m. (hela 22 § 2 mom.) ävensom fullbordat tvång av sådan beskaffenhet (del av 22 § 1 mom.). Övrigt tvång, som faller under 22 § 1 mom., må av allmän åklagare åtalas endast om målsäganden angivit det till åtal (*angivelsebrott*). Det enligt 23 § straffbara brottet må åtalas endast av målsägande (*målsägandebrott*).

Motionerna. Motionärernas förslag innebär, att sådant hot, som straffbelägges i 23 §, icke såsom nu skall kunna åtalas endast av målsäganden utan skall höra under allmänt åtal i de fall, då brottet blivit förövat vid sådant tillfälle eller å sådan ort, som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles, samt i alla övriga fall utgöra s. k. angivelsebrott. Denna bestämning av åtalsrätten har till förebild 14 kap. 45 § strafflagen, enligt vilket lagrum sådan misshandel, som icke medfört svår kroppsskada, ävensom resande av livsfarligt vapen icke må åtalas av allmän åklagare, »där ej målsägande brottet till sådant åtal angiver, eller det blivit förövat under sabbat eller vid sådant tillfälle eller å sådan ort, som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles». Bestämmelserna i 11 kap. 9 § ha avseende å valförättning, uppbörds-, kommunal- eller kyrkostämma, läsförhör, lantmäteriförättning eller annan offentlig sammankomst, då allmänt ärende förehaves, medan 11 kap. 15 § innehåller vissa stadganden rörande väg, gata eller annan allmän plats, för allmänheten tillgängligt fortskaffningsmedel eller annat för allmänheten med eller utan avgift upplåtet ställe.

Såsom skäl för motionärernas yrkande anföres i motionerna, att den nuvarande åtalsregeln angående brott mot 15 kap. 23 § strafflagen vid flera tillfällen visat sig innebära ett bristfälligt rättsskydd. Sålunda hade det vid flera tillfällen inträffat, att en hustru, som av sin man hotats med svår misshandel eller rent av till livet, vänt sig till polismyndighet för att påkalla rättsskydd men av denna måst avvisas med förklaring, att sådant endast kunde ernås genom att den förfördelade maken själv vid domstol väckte talan om ansvar. Särskilt med hänsyn därtill, att allmän åklagares åtalsrätt till och med vid misshandelsbrott som regel är beroende av angivelse av målsäganden, anse motionärerna dock icke berörda fall kunna föranleda utsträckning av åtalsrätten för hot i vidare mån än att jämväl sådana brott göras till s. k. angivelsebrott. Däremot borde enligt motionärernas mening brotten läggas under allmänt åtal, oberoende av angivelse, i sådana fall, då rättsfriden inom samhället överhuvud sattes i fara genom hot om brottslig gärning, vilket särskilt vore fallet, därest dylik gärning förövades av medlemmar av organisationer i ändamål att systematiskt öva påtryckning även på utanför dessa stående medborgare, som icke vore villiga att rätta sig efter de anvisningar eller påbudanden, som utfärdats av dylika organisationer. Att för dylika fall lägga brottet under allmänt åtal syntes så mycket mindre betänkligt, som främmande strafflagstiftningar van-

ligen uppställde en generell sådan åtalsregel för brott av detta slag. Med hänsyn härtill borde den för vissa misshandelsbrott gällande grundsatsen, att allmän åklagare utan vidare ägde ingripa, då brottet förövats vid sådant tillfälle eller å sådan ort som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles, få tillämpning jämväl å förevarande slag av brott.

I fråga om det närmare utförandet av motionärernas skäl får utskottet hänvisa till motionerna.

Straffbestämmelsen rörande hot i 15 kap. 23 § har varit oförändrad alltsedan strafflagens tillkomst 1864. Ej heller stadgandet om åtalsrätt för sådant brott har undergått någon ändring. Bestämmelser av samma innehåll upptogs i lagkommitténs förslag till allmän kriminallag (1839) och lagberedningens förslag till straffbalk (1844). Såvitt utskottet har sig bekant ha ej heller förslag om ändring i förevarande bestämmelser tidigare framkommit inom riksdagen.

Historik.

Stadgandena i 15 kap. 22 § samt dit hänförliga bestämmelser om åtalsrätt ha däremot varit föremål för upprepade lagstiftningsåtgärder och förslag till sådana. På grund av det inbördes sambandet mellan alla dessa stadganden — härvidlag må nu endast erinras, att sådant hot, som straffbelägges i 23 §, kan innefatta försök till sådant tvång, som avses i 22 § 1 mom., samt att sådant försök i vissa fall är såsom sådant straffbart enligt 22 § 2 mom. — vill utskottet i korthet redogöra för dessa lagstiftningsåtgärder och förslag.

Ursprungligen hade 22 § samma lydelse som nuvarande 1 mom. Någon motsvarighet till nuvarande 2 mom., varigenom försök i vissa fall straffas, fanns då ej. Enligt 24 § voro brott mot 22 § s. k. angivelsebrott. Från denna regel gjordes genom lag den 9 juni 1893 det undantaget, att brottet skulle ligga under allmänt åtal, då genom detsamma någon tvingats att delta i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbetet. Genom lag den 28 maj 1897 utvidgades undantaget till att avse jämväl det fall, att någon hindrats att övertaga erbjudet arbete.

Någon ändring i 22 § hade dittills icke ägt rum. Vid 1899 års riksdag antogo emellertid båda kamrarna ett i väckt motion (II: 28) framlagt, av lagutskottet (utl. nr 18) tillstyrkt förslag, att till 22 § skulle fogas ett 2 mom. av följande lydelse: »Lag samma vare, där man, på sätt nu är sagt, försöker tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbete eller att övertaga erbjudet arbete.» Försök till tvång skulle således i dessa fall straffas lika med det fullbordade brottet. — Samtidigt beslöt riksdagen för sin del ändring i 24 § av innebörd, att brott enligt det nya 2 mom. i 22 § skulle höra under allmänt åtal. Brott enligt 1 mom. skulle såsom förut höra under allmänt åtal, då genom brottet någon tvingats till deltagande i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete — d. v. s. fullbordat brott av det slag som straffades såsom försök enligt 2 mom. — men eljest vara angivelsebrott. — Den av riksdagen beslutade lagen utfärdades av Kungl. Maj:t den 10 juli 1899 (den s. k. åkarpslagen).

Sin nuvarande lydelse erhöll 22 § 2 mom. genom lag den 4 september 1914. Denna lagändring innebar, att straffet för sådant försök, som avses i 2 mom., sänktes från högst straffarbete i två år till böter eller fängelse och att alltså straffarbete uteslöts ur straffskalan. Denna ändring hade huvudsakligen betydelse med hänsyn till häktningsrätten, i det att härefter den för ifrågavarande brott misstänkte kan häktas endast då mot honom förekommer skäligen anledning att han avviker.

Motioner om upphävande helt eller delvis av de åren 1893, 1897 och 1899 gjorda ändringarna i 22 och 24 §§ väcktes vid riksdagarna 1904, 1908, 1910, 1911, 1912, 1913 och 1914 (B) men ledde icke till annat resultat än den ovannämnda lagändringen 1914.

Vid 1912 och 1913 års riksdagar framlades jämväl propositioner (resp. nr 224 och 158) med förslag till ändringar i 22 och 24 §§. Enligt dessa förslag skulle straff för försök att tvinga annan till deltagande i arbetsinställelse m. m. inträda endast då försöket skedde genom våld eller »sådant hot, som i 23 § sägs», d. v. s. hot som sker muntligen eller skriftligen och går ut på misshandel eller annan brottslig gärning. Hot av annat slag skulle således bli straffbart endast då det ledde till fullbordat brott enligt 22 § 1 mom. Försöksstraffet skulle vidare nedsättas på sätt sedermera skedde genom lagändringen 1914. Den särskilda bestämmelsen om allmänt åtal vid tvångsbrott, som sker i samband med arbetsinställelse, skulle enligt dessa propositioner utbytas mot en bestämmelse om allmänt åtal i sådana fall, då brott enligt 22 § »medfört fara för allmän säkerhet eller ordning». Propositionerna tillstyrktes av lagutskottet (utl. resp. nr 66 och 27). Vid 1912 års riksdag avslog båda kamrarna den då framlagda propositionen. År 1913 åter anslöt sig andra kammaren till propositionen, men blev densamma av första kammaren avslagen.

Vid 1911 och 1912 års riksdagar väcktes dessutom motioner av innebörd, bland annat, att försöksbestämmelsen i 22 § 2 mom. skulle utsträckas till hela det område för fullbordat brott, som 1 mom. omfattar. Dessutom yrkades i 1911 års motion sådan ändring i 24 §, att tvångsbrottet underkastades allmänt åtal oberoende av huruvida brottet ägde samband med arbetsinställelse eller ej. Under kammardebatten ändrade motionären sitt sistnämnda yrkande därhän, att allmänt åtal skulle äga rum endast om angivelse skett eller brottet »medfört fara för allmän säkerhet eller ordning». I denna form upptogs yrkandet även i 1912 års motion. Motionerna avstyrktes av lagutskottet. Vid 1911 års riksdag vunno motionärens yrkanden med nämnda ändring andra kammarens bifall, varemot de avslogos av första kammaren. 1912 års motion avslogs av båda kamrarna.

Senast har riksdagen haft förevarande spörsmål under behandling vid 1925 års riksdag. I motion I: 73 hemställdes, att riksdagen måtte antaga ett lagförslag, varigenom 15 kap. 22 och 24 §§ skulle återföras till den lydelse de ägde före 1893 års lagändring. Första lagutskottet avstyrkte motionen (utl. nr 15). Riksdagen beslöt emellertid i anledning av motionen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utreda, vilka ändringar i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, som lämpligen borde vidtagas i syfte att undanröja de nuvarande bestämmelsernas ensidiga karaktär, samt för riks-

dagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning (riksdagens skrivelse nr 83).

Den 1 juni 1928 remitterade Kungl. Maj:t, efter hemställan av dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren, till lagrådet ett inom departementet uppgjort förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen. Genom detta lagförslag upptogs till allmän behandling frågan om bestraffningen av försök till brott. Till statsrådsprotokollet anförde departementschefen, att den svenska strafflagen avveke starkt från lagstiftningen i alla andra jämförbara länder, dels därigenom att bestraffningen av försök icke blivit föremål för några för skilda brottsarter gemensamma bestämmelser i strafflagens allmänna del, dels ock på det sätt att försök över huvud vore straffbart endast i mycket ringa utsträckning. Lagförslaget innebar i enlighet härmed dels upptagande i strafflagens 3 kap. av vissa bestämmelser angående försökets begrepp och angående s. k. tillbakaträdande från försök dels ock upptagande i strafflagens speciella del av nya straffbestämmelser för försök i sådana fall, där behovet av dylika bestämmelser varit särskilt uppenbart. Sålunda föreslogs exempelvis straff för försök till dråp, bedrägeri samt vissa slag av tjuvnadsbrott.

Departementsförslaget 1928.

I samband härmed upptogs också den fråga, som underställts Kungl. Maj:t genom 1925 års riksdagsskrivelse. I fråga om det i 15 kap. 22 § 1 mom. omnämnda brottet föreslogs — i enlighet med förenämnda motioner vid 1911 och 1912 års riksdagar — att allt försök till sådant brott, således icke blott sådant som hade samband med arbetsinställelse, skulle straffas med böter eller fängelse. Departementschefen anförde härutinnan, att detta endast innebure en tillämpning å en särskild punkt av den genomgående grundtanken i förslaget: att försökets straffbarhet borde väsentligt utvidgas. Det syntes — fortsatte departementschefen — icke kunna bestridas, att ett verkligt behov av straff föreläge i fråga om många försök till brott enligt detta lagrum i dess helhet, ej blott sådana som omfattades av 2 mom. Försök till tvång kunde, liksom de fullbordade brotten, vara av en mycket skiftande beskaffenhet, såväl beträffande tvångsmedlet som beträffande den handling eller underlåtenhet, som skulle framtvingas. Mycket ofta berodde misslyckandet av ett sådant försök på en stark motståndskraft hos den person, emot vilken brottet vore riktat, eller eljest på omständigheter av ringa betydelse, då det gällde att bedöma gärningsmannens farlighet; även vid försök vore denna ofta så stor, att en straffrättslig reaktion vore väl behövlig. Någon begränsning av försökets straffbarhet till särskilt angivna fall syntes icke vara lämplig eller ens möjlig; det syntes kunna antagas, att mera bagatellartade eller eljest oskyldiga fall icke komme att föranleda åtal. Då enligt förslaget i 2 mom. stadgats straff för försök i samma utsträckning som i 1 mom. för fullbordat brott, bortföle härigenom den för rättskänslan stötande ensidighet, som med skäl kunnat anmärkas emot 2 mom. i dess nuvarande lydelse. Genom användning av det allmänna försöksbegreppet, sådant detta föresloges reglerat i 3 kap., komme straffrihet att inträda vid frivilligt tillbakaträdande. Häri låge en in-

inskränkning i 2 mom:s nuvarande tillämplighetsområde, i det att denna skilde sig från de flesta andra försöksbestämmelser i strafflagen genom att icke medgiva straffrihet eller straffnedsättning i anledning av frivilligt tillbakaträdande från försöket.

Av särskilt intresse med hänsyn till de nu till prövning föreliggande motionerna är, att 1928 års departementsförslag vidare innebar sådan ändring i 15 kap. 24 §, att brott enligt 22 § — således såväl försök som fullbordat brott — icke skulle få åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande brottet till sådant åtal angivit, eller det blivit *förövat under sabbat eller vid sådant tillfälle eller å sådan ort, som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles*. Brott, som i 23 § sägs, skulle fortfarande ej få åtalas av annan än målsägande. Departementschefen anförde i fråga om 24 § bland annat följande:

Den här givna bestämmelsen angående åtalsrätt måste upptagas till förnyat övervägande med hänsyn till den ändring, som föreslagits i 22 § 2 mom. Anledning finnes däremot icke att i detta sammanhang ifrågasätta ändring i den del av 24 §, enligt vilken brott jämlikt 23 § skulle vara undantaget från allmänt åtal. Då det föreslagits, att försöket skulle bli straffbart inom hela området för 22 §, kunde samma skäl, som anförts emot den begränsade omfattningen av nuvarande 22 § 2 mom., jämväl med styrka göras gällande emot den nu i 24 § stadgade inskränkningen i allmän åklagares talerätt. Den ledde till olika behandling av likvärdiga fall och måste i viss utsträckning medföra, att den brottslige utan tillräcklig grund ginge fri från straff. Vid den utvidgning av den allmänna åtalsrätten, som följaktligen vore påkallad, saknades anledning att göra skillnad mellan å ena sidan fullbordat brott och å andra sidan försök. Valet måste träffas emellan antingen allmänt åtal utan varje inskränkning eller ock en regel, vilken såsom den vid 1912 års riksdag föreslagna fäste avgörande vikt vid »fara för allmän säkerhet eller ordning», eller i annan form läte väsentligen samma synpunkt komma till uttryck. Åtskillig tvekan kunde råda, huru detta val borde utfalla.

Den sist berörda regeln hade en förebild i den norska strafflagen 223 §, som för motsvarande brott medgäve ovillkorligt allmänt åtal endast då det »kräves af almene Hensyn». Den så gott som helt fria prövning, som här överlämnades åt åklagaremakten, strede emot den inom den svenska straffprocessen allmänt gällande grundsatsen om skyldighet för åklagaren att anställa åtal, då brott blivit begånget. — — — Vid åklagareväsendets nuvarande organisation syntes de underordnade åklagarna icke böra betros med en helt diskretionär prövning. De härmed förenade olägenheterna undvekes obestridligen i någon mån genom ett krav på fara för allmän säkerhet eller ordning. Enligt en sådan formulering bleve avgörandet icke beroende på »allmänna hänsyn», d. v. s. i realiteten på rena lämplighets-skäl, utan på yttre, objektiva förhållanden vid gärningens förövande. Dock syntes även en dylik regel ställa allt för stora krav på åklagarens omdöme och icke utesluta fara för betänkliga misstag å deras sida. Såsom den vid en partiell strafflagsreform och med hänsyn till åklagaremaktens nuvarande organisation mest tillfredsställande lösningen funne departementschefen sig böra föreslå, att åtalsrätten i fråga om brott enligt 15 kap. 22 § reglerades på samma sätt som skett i 14 kap. 45 § för där avsedda brott. Härmed torde det allmännas intresse av brottets beivrande bli i erforderlig mån beaktad. Då brottet ägt rum å allmän plats, komme det alltså att ligga under allmänt åtal utan särskild angivelse.

Vid lagförslagets granskning i lagrådet yttrade tre ledamöter (prot. den 18 oktober 1928) rörande de föreslagna ändringarna i 15 kap. 22 och 24 §§,

att utsträckningen av försökets straffbarhet syntes påkallad, särskilt med hänsyn till den därigenom ökade möjligheten att ingripa mot vissa utpressningsbrott, samt att, ehuru mot den föreslagna ändringen beträffande åtalsrätten betänkligheter kunde göras gällande, dessa ledamöter funne sig böra godtaga vad i förevarande paragrafer föreslagits, helst därigenom vunnas, att samtliga i 22 § avsedda brott bleve underkastade en enhetlig behandling.

En ledamot av lagrådet var i fråga om dessa paragrafer ense med lagrådets övriga ledamöter utom beträffande åtalsrätten. I denna del gillades förslaget därutinnan, att brott mot 22 § i regel skulle bliva underkastade allmänt åtal allenast efter angivelse, men fann denne ledamot undantag därifrån böra stadgas endast för det fall att brottet förövats å sådan ort, som i 11 kap. 15 § omförmäles (d. v. s. enligt denne ledamots mening *icke* då brottet förövats å sabbat eller vid sådant tillfälle, som i 11 kap. 9 § omförmäles).

Lagförslaget har icke blivit förelagt riksdagen.

Då motionärerna såsom skäl för förslaget att i vissa fall lägga brott mot 23 § under allmänt åtal anfört bland annat, att sådana brott kunna förövas av medlemmar av organisationer i ändamål att öva påtryckning även på utanför dessa stående medborgare, vill utskottet här jämväl erinra om den utredning i hithörande frågor, som för närvarande pågår.

Prof. Bergendals utredning.

Genom beslut den 22 november 1929 uppdrog Kungl. Maj:t åt professorn R. Bergendal att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande i statsrådsprotokollet närmare berörda, med frågan om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter sammanhängande spörsmål.

Föredragande departementschefen, statsrådet Lübeck, anförde därvid bland annat:

Den offentliga diskussion, som förekommit i frågan om tredje mans rätt till neutralitet i arbetstvister, har oftast haft sin utgångspunkt i särskilda fall av övergrepp, mot vilka rättsmedvetandet hos stora befolkningsgrupper reagerat. Härav har följt, att man för det mesta rört sig med mera allmänt formulerade önskemål och begrepp. Vad man velat hindra med en önskad lagstiftning synes i allmänhet huvudsakligen hava varit stridsåtgärder för att tvinga den, som står och vill stå utanför en konflikt, antingen att träda in i eller ut ur en av striden berörd organisation av arbetare eller arbetsgivare eller att underkasta sig ekonomiska uppoffringar för understödjande av endera parten eller att över huvud på ett eller annat sätt deltaga i striden. En fredlig medborgare, vilken vill vara neutral i en arbetskonflikt, borde icke behöva utsättas för förluster, ja kanske riskera sin välfärd, genom tvång från andra medborgares sida. Till förhindrande härav synes man emellertid i allmänhet icke vilja förorda straffansvar utan snarare stadgande av skyldighet att ersätta genom neutralitetskränkningen vållad skada. Anspråken på dylik lagstiftning uppställas icke ensidigt, utan de rikta sig mot tvångsåtgärder från båda parternas sida, låt vara att arbetarpartens åtgöranden varit de i praktiken och diskussionen mest framträdande.

De sålunda framställda anspråken på åtgärder för tryggande av tredje mans rätt framstå i och för sig såsom skäligen. Då det gäller att söka bot för antydda missförhållanden, möter man emellertid omedelbart i det föregående antydda svårigheter med hänsyn till ärendets oklara läge. Uppenbarligen är det därför i första hand angeläget att söka klarlägga de avsedda missförhållandenas art

och omfattning. Därjämte bör undersökas, i vilken utsträckning redan gällande lagstiftning bereder möjlighet till ingripande, samt anledningen till att sådant ingripande hittills icke i avsevärd utsträckning synes hava förekommit. Slutligen bör noggrant övervägas, vilka ytterligare lagstiftningsåtgärder, som äro ur lagteknisk synpunkt möjliga, och den sannolika effektiviteten därav.

*Motioner
med liknan-
de syfte som
de föreva-
rande.*

Vid innevarande riksdag ha herr Trygger m. fl. i första kammaren och herr Lindman m. fl. i andra kammaren väckt likalydande motioner (I: 129 och II: 186) med yrkande, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville ofördröjligen föranstalta därom, att den pågående utredningen om åtgärder till skydd för tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter utvidgas till att avse åtgärder över huvud till värnande av arbets- och näringsfriheten såväl som enskild självbestämningssrätt i övrigt mot övergrepp från de i näringslivet verksamma organisationernas sida, samt att riksdagen samtidigt måtte anhålla, att förslag i ärendet föreläggas senast nästkommande års riksdag.

Vidare ha herr Petrus Nilsson i Gränebo m. fl. i första kammaren och herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. i andra kammaren i likalydande motioner (I: 131 och II: 193) yrkat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lagstiftningsåtgärder för att bereda rätt till skadestånd för den, som helt och hållet står utanför arbetskonflikt men likväl oförskyllt tillfogas skada genom blockad, bojkott eller andra stridsåtgärder, som riktas mot honom, samt snarast möjligt för riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Rörande behandlingen av dessa fyra motioner får utskottet hänvisa till andra lagutskottets utlåtande nr 31.

Utskottet.

I likhet med motionärerna finner utskottet starka skäl tala för en utvidgning av åtalsrätten vid brott mot 15 kap. 23 § strafflagen. Såsom i motionerna framhålles kunna fall förekomma, då en enskild person, som utsatts för hot om brottslig gärning, har synnerligen berättigade anspråk att efter hänvändelse till polis- och åklagarmyndigheterna erhålla dessas bistånd för vinnande av rättsskydd. Skall detta såsom nu ankomma på den enskilde själv, blir straffbudet ofta helt illusoriskt. Än större uppmärksamhet kräva emellertid de fall, då samhället självt har ett direkt och påtagligt intresse av att sådana brott beivras och då allmän åklagare alltså bör få ingripa även utan angivelse. Sådana fall ha måhända tidigare mera sällan framträtt. Det har då varit naturligt, att beivrandet av förevarande brott framstått såsom den enskildes ensak. Den senare tidens erfarenheter ha emellertid givit vid handen, att i många fall hot om brottslig gärning förekommer under sådana former, att en allvarlig kränkning av viktiga samhällsintressen därigenom äger rum. Detta har exempelvis visat sig vara fallet, då vid blockader o. d. hot av varjehanda slag riktats mot personer, vilka önska stå utanför dessa strider. I sådana fall är det ur det allmännas synpunkt synnerligen angeläget, att gällande straffbud kunna träda

i tillämpning. Då dessa handlingar, såsom ofta är fallet, icke innefatta brott mot annat lagrum än 15 kap. 23 § strafflagen, bli de emellertid på grund av gällande åtalsregler oftast icke beivrade. Kunde brott mot nämnda lagrum i sådana fall åtalas av allmän åklagare, skulle samhället inför dessa övergrepp icke stå lika maktlöst, som nu ofta är fallet. Den omständigheten, att för närvarande utredning pågår rörande tredje mans rätt till neutralitet vid arbetskonflikter, bör enligt utskottets mening icke hindra riksdagen att i detta särskilda avseende göra en framställning till Kungl. Maj:t, helst som nämnda utredning icke synes närmast vara inriktad på straffrättsliga åtgärder.

I fråga om bestämmandet av de fall, då förevarande brott skulle vara underkastade allmänt åtal, torde emellertid viss tvekan kunna råda. Enär hot om brottslig gärning kan utgöra försök till sådant brott, som avses i 22 § 1 mom., måste härvid även iakttagas, att förutsättningarna för allmänt åtal vid brott mot 23 § icke göras vidsträcktare än vid dylikt fullbordat brott mot 22 § 1 mom. Då tvekan gjort sig gällande, huruvida detta framgår av den föreslagna lagtexten, vill utskottet icke förorda denna i oförändrat skick till antagande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vid nästkommande riksdag framlägga förslag till ändring i 15 kap. 24 § strafflagen, innebärande utvidgning av åtalsrätten vid brott mot 15 kap. 23 § strafflagen.

Stockholm den 16 april 1931.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, greve *Spens*, *Klefbeck*, *Larson* i *Lerdala*, *Anderson* i *Hägelåkra*, *Forssell*, *Hjalmarsson* och *Julin*;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Nilsson* i *Antnäs*, *Lindley*, *Olsson* i *Rimforsa*, *Johansson* i *Bränalt*, fröken *Wellin* samt herrar *Olsson* i *Mellerud* och *Sjöström*.

Reservationer:

1) av herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Hjalmarsson*, *Lindley*, *Olsson* i *Mellerud* och *Sjöström*, vilka ansett att utskottets utlåtande från och med det stycke å sid. 8, som har kantrubriken »*Utskottet*», bort erhålla följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 9 saml. 1 avd. 17 häft. (Nr 21.) 2

»Utskottet vill till en början erinra, att hot om brottslig gärning, därest det samma åsyftar att tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbete eller att övertaga erbjudet arbete, utgör sådant försök till tvång, som straffas enligt 15 kap. 22 § 2 mom. och således faller under allmänt åtal. Då yrkanden nu framställts om utvidgning av åtalsrätten vid hot om brottslig gärning, synes man emellertid även — särskilt att döma av utredningen i de ovannämnda motionerna I: 129 och II: 186 — ha haft i tanke, att i samband med arbetskonflikt hot om brottslig gärning kan riktas mot i konflikten icke invecklade personer, såsom kunder i viss affär, leverantörer o. d. Därest sådana handlingar endast falla under 15 kap. 23 § och icke samtidigt innefatta annat brott, hörande under allmänt åtal, såsom exempelvis förargelseväckande beteende, kan ansvarstalan därför icke ens efter angivelse av målsäganden föras av allmän åklagare. I berörda fall är det emellertid tydligen fråga om sådan »tredje man», som avses med den ovan omförmälda, nu pågående utredningen. Huruvida lagstiftningsåtgärder äro erforderliga för beredande av ökat rättsskydd vid arbetskonflikter åt dessa utomstående personer är således för närvarande under omprövning av särskild sakkunnig. Oavsett vilken uppfattning man må ha om önskvärdheten av sådana lagstiftningsåtgärder — härutinnan råder som bekant mycket delade meningar — synes det utskottet klart, att en partiell ändring i strafflagen i detta syfte icke bör vidtagas, så länge nämnda utredning pågår.

Då andra skäl icke anförts för förslaget att i vissa fall lägga förevarande brott under *allmänt åtal*, synes redan på grund av det sagda detta förslag böra avstyrkas. Utskottet vill emellertid framställa några erinringar jämväl i fråga om det föreslagna sättet för bestämningen av de fall, som skulle höra under allmänt åtal. Såsom framgår av ovan intagna redogörelse har man därvid tagit till förebild åtalsregeln vid misshandelsbrotten och har en liknande väg tidigare varit ifrågasatt vid förslag till ändringar i åtalsrätten vid brott mot 15 kap. 22 § strafflagen. Då det nu är fråga om en sådan handling som att *muntligen eller skriftligen hota annan med brottslig gärning*, synes det emellertid vara mindre lämpligt att göra allmän åklagares åtalsrätt beroende av en sådan yttre omständighet som om brottet begåtts å allmän plats. Ett än mera vägande skäl mot motionärernas förslag härutinnan ligger enligt utskottets mening i den omständigheten, att enligt detta förslag förutsättningarna för allmänt åtal vid brott mot 23 § bestämts helt annorlunda och i vissa avseenden vidsträcktare än vid brott mot 22 §. Enligt förslaget skulle sålunda, därest någon å allmän plats men utan samband med arbetskonflikt genom hot om brottslig gärning försökte tvinga annan att »något göra, tåla eller underlåta», detta brott mot 23 § falla under allmänt åtal, under det att, om försöket lyckats, det fullbordade brottet mot 22 § 1 mom. icke skulle höra under allmänt åtal. Exemplet torde visa, att frågan om införande i vissa fall av allmänt åtal vid brott mot 23 § icke är oberoende av den svårlösta frågan om åtalsrätten vid brott mot 22 §, en fråga varom erinrats i 1925 års riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t.

För utskottet återstår härefter att besvara, huruvida man, med bortseende

från de ovan avhandlade fall som kunna förekomma i samband med arbetskonflikt, har andra särskilda skäl att genomföra en lagändring, varigenom brott mot 23 § göras till *angivelsebrott* i stället för målsägandebrott. Det bör då till en början medgivas, att möjligheterna för den, mot vilken ett brott blivit begånget, att få detta beivrat, i praktiken ställa sig väsentligt annorlunda vid angivelsebrott än vid målsägandebrott. I senare fallet kan polismyndigheternas hjälp för undersökningen i allmänhet icke påräknas, och särskilt kostnadsfrågan lägger ofta hinder i vägen för åtals utförande. Då vår strafflag ändock beträffande flera brott stadgar, att desamma må åtalas endast av målsäganden, beror detta tydligen i första hand därpå, att man velat förhindra åklagarnas överhopande med angivelser om brott, av vilkas beivrande samhället icke har något större intresse. Såsom exempel på sådana brott kan nämnas — utom hot om brottslig gärning — ärekränkning, uppsåtligt vållande till kroppsskada, vanlig skadegörelse, olovligt brukande av annans sak (då fråga ej är om fortskaffningsmedel), olovligt brytande av brev, åverkan m. m. Att jämkningar i dessa i strafflagen meddelade åtalsregler tid efter annan måst företagas, är helt naturligt. Detta har då betingats av erfarenheter som med ändrade samhällsförhållanden blivit gjorda. Att främmande länders strafflagar vid motsvarande brott ha andra åtalsregler, kan icke i och för sig utgöra något skäl för sådana lagändringar, då vår strafflag överhuvud i fråga om åtalsrätten intager en särställning. Vad angår förevarande brott, hot om brottslig gärning, kan utskottet icke finna skäl förefinnas för en lagändring, varigenom alla sådana brott skulle efter angivelse komma under allmänt åtal. Dessa brotts allmänna karaktär synes tvärtom göra det naturligt att hänföra dem till målsägandebrotten. Utskottet har sig icke bekant att fall förekommit, då det framstått såsom särskilt önskvärt, att dessa brott kunnat efter angivelse åtalas av allmän åklagare. I det av motionärerna åberopade fallet, att en hustru hotas till livet av sin man, giver — såsom ock i motionerna erinras — gällande alkoholistlag och sinnessjuklag ofta möjlighet till mannens omhändertagande. Kan detta icke ske, synes hustrun knappast ha något att vinna genom en angivelse till polisen, även om detta kunde medföra åtal mot mannen för brott mot 15 kap. 23 §. Då häktningsrätt i regel icke föreligger vid dessa brott, torde hon tvärtom ofta genom en sådan angivelse utsätta sig för ökad fara.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

2) av herrar *Larson* i Lerdala och *Olsson* i Rimforsa, vilka med hänsyn till den pågående utredningen angående tredje mans rätt till neutralitet vid arbetskonflikter ansett ändring i förevarande åtalsregler icke böra nu vidtagas och på denna grund yrkat avslag å motionerna.